

บทคัดย่อ

กล้วยไม้ หรือ เอื้อง เป็นพืชดอกที่มีความหลากหลายมากที่สุดกลุ่มหนึ่ง โดยมีประมาณ 880 สกุล และประมาณ 22,000 ชนิด ที่มีการยอมรับ (อาจมากกว่า 25,000 ชนิด) คิดเป็น 6–11% ของพืช มีเมล็ดมีการค้นพบราวๆ 800 ชนิดทุกปี มีสกุลใหญ่ๆ คือ *Bulbophyllum* (2,000 ชนิด), *Epidendrum* (1,500 ชนิด), *Dendrobium* (1,400 ชนิด) และ *Pleurothallis* (1,000 ชนิด) สายพันธุ์ของกล้วยไม้ที่ขึ้นและเติบโตในป่าเรียกว่า กล้วยไม้ป่า

กล้วยไม้จัดอยู่ในกลุ่มพืชใบเลี้ยงเดี่ยว อยู่ในวงศ์กล้วยไม้ มีลักษณะการเติบโตแบบต่างๆ ได้แก่ กล้วยไม้อากาศ คือ กล้วยไม้ที่เกาะอาศัยอยู่บนต้นไม้อื่น โดยมีรากเกาะอยู่กับกิ่งไม้หรือลำต้น กล้วยไม้ดิน คือ กล้วยไม้ที่ขึ้นอยู่ตามพื้นดินที่ปกคลุมด้วยอินทรีย์วัตถุ และ กล้วยไม้หิน คือ กล้วยไม้ที่ขึ้นตามโขดหิน

กล้วยไม้เป็นพืชใบเลี้ยงเดี่ยว ในวงศ์ Orchidaceae เป็นไม้ตัดดอกยอดนิยม เนื่องจากมีลักษณะดอกและสีอันลวดลายสวยงาม เป็นไม้ตัดดอกที่มีอายุการใช้งานได้นาน กล้วยไม้เป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญของไทย เพราะเป็นไม้ส่งออกขายต่างประเทศทำรายได้เข้าประเทศปีละหลายร้อยล้านบาท การปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ในประเทศไทย จากการสำรวจในอดีตพบว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่มีกล้วยไม้อยู่ในป่าธรรมชาติไม่ต่ำกว่า 1,000 ชนิด ทั้งประเภทที่พบอยู่บนต้นไม้ บนพื้นผิวของภูเขาและบนพื้นดิน สรุปได้ว่าสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของประเทศไทยเอื้ออำนวยต่อการเจริญงอกงาม ของกล้วยไม้เป็นอย่างมาก

จากการศึกษาของคณะทำงาน โครงการวิจัยการอนุรักษ์พันธุ์กล้วยไม้โดยคณะกรรมการกล้วยไม้ท้องถิ่นบ้านบางดิบ พบชนิดพันธุ์กล้วยไม้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นธรรมชาติบ้านบางดิบ มี 67 ชนิด โดยแยกเป็นกล้วยไม้ระดับครัวเรือน 34 ชนิด กล้วยไม้ป่าต้นน้ำ 15 ชนิด และกล้วยไม้ป่าชายเลน 18 ชนิด และบางส่วนนำมาปลูกจากพื้นที่อื่นๆ มี 28 ชนิด การศึกษารวบรวมข้อมูลองค์ความรู้ต่างๆ พบว่า เทคนิควิธีการเพาะขยายพันธุ์จะแตกต่างกันออกไปตามแต่ละชนิดกล้วยไม้ การดูแลรักษาก็จะแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับชนิดพันธุ์และวัสดุปลูก บางชนิดชอบความชื้นสูง บางชนิดไม่ชอบแสง เป็นต้น แต่สิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญจากการที่ได้ทำการเพาะขยายพันธุ์กล้วยไม้ คือ เป็นการอนุรักษ์กล้วยไม้ท้องถิ่นเอาไว้ สร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ให้กับคนในชุมชนให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของกล้วยไม้ รวมทั้งลดการนำกล้วยไม้ออกจากป่า เพราะกล้วยไม้บางชนิดได้สูญหายไปจากระบบนิเวศแล้ว